

Ideea constituirii unui muzeu la Craiova, își are obârșia în generoasele aspirații ale luptătorilor pașoptiști din care făcea parte și Alexandru Aman. La fel ca și Ion Maiorescu, care lupta pentru cultivarea dragostei pentru trecutul strămoșesc în rândul elevilor Școlii Centrale din Craiova unde spera să întemeieze chiar un muzeu, Alexandru Aman și soția sa Aristia s-au dovedit a fi oamenii faptelor. Astfel Aristia Aman în testamentul olograf din 3 aprilie 1880, își exprima dorința ca vechile case Lăceanu să fie transformate într-un muzeu la etajul de sus și o bibliotecă la parter, care să fie înzestrate cu "magaziile și via de la Drăgășani, sub directa administrație și îngrijire¹ a municipiului acestei urbe Craiova". Patru ani mai târziu (04 noiembrie 1884) Alexandru Aman lăsa un testament mai detaliat în care își exprima dorința întemeierii bibliotecii "liberă tuturor" și a unui muzeu "pentru răspândirea cultului de frumos în sine care să poarte numele de "Alexandru și soția sa Aristia Aman, născută Lăceanu"². Puțin mai târziu (14/26 septembrie 1885) Alexandru Aman moare. Adeziunea fratelui mai mic, pictorul Theodor Aman la actul nobil al donației este deplină, și el "va rămâne ca un suvenir neșters în veci al omului ce și-a iubit concetățenii și patria"³. Nobila și devotata soție Aristia Aman simte nevoia completării testamentului soțului său și noul act - testamentul olograf din 14 mai 1901 precizează că "muzeul va cuprinde într-un apartament din etajul de sus colecțiuni de istorie naturală, antichități naționale și istorice... în celălalt apartament o galerie de tablouri (acolo unde se găsesc actualmente tablourile testate de soțul meu orașului)"⁴.

Dorințele testatoarei încep să prindă contur chiar în timpul vieții, Aristia Aman aducându-și o valoroasă contribuție la organizarea expoziției de antichități din Craiova (decembrie 1903 - ianuarie 1904), expoziție recunoscută și apreciată de Vasile Pârvan, Nicolae Iorga și alții. Aici a figurat importanta colecție numismatică soților Alexandru și Aristia Aman, precum și pergamente emise de cancelaria Țării românești în timpul lui Petru cel Tânăr (1564), Radu Mihnea (1615, 1616), Gavril Movilă (1620) sau Matei Basarab (1641), care aduceau noi lămuriri asupra istoriei Olteniei⁵.

Materializarea testamentului, prin moartea subită a Aristiei Aman (07 august 1904), o realizează municipalitatea Craiovei. În adresa nr.5 din 15 aprilie 1905, primul director al Fundației Aman, Toma Herescu, arăta "urmând ca în curând, atât biblioteca cât și muzeul Aman să fie deschise și puse la dispoziția publicului amator, subsemnatul sunt de părere când, și dumneavoastră încuviințați ca organizația ce urmează să li se dea acestor instituțiuni să fie la fel cu aceia a celorlalte instituțiuni similare, cum de exemplu Fundația Universitară Carol I din capitală". Toma Herescu în același scop pleacă la București unde studiază în amănunțime statutele Fundației Universitare "Carol I" și ale altor instituții similare. Ulterior proiectul, și regulamentul de funcționare va fi supus spre aprobare Consiliului Municipal al Craiovei⁶.

Deoarece veniturile fundației erau diminuate datorită stării de paragină în care se aflau moșiile donatorilor - Corlățelul și Poiana, Toma Herescu repară pătulele, magaziile și toate acareturile, contribuind la asigurarea bazei materiale a viitorului lăcaș de cultură⁷. În anul 1906 fundația intră în posesia Primăriei urbei Craiova ca legatar universal al Aristiei Aman cu sarcina de a organiza bibliotecă și muzeu în casa defuncților⁸. Directorul fundației ca și ceilalți funcționari sunt numiți conform legii de organizare a camerelor urbane, bugetul fundației, ca și întregul "fond Aman" este înglobat sub un capitol aparte în bugetul general al comunei Craiova, supus și el aprobării Consiliului Comunal și Ministerului de Interne. Regulamentul de funcționare al instituției a fost aprobat de Consiliul Comunal, Ministerul de Interne și sancționat prin Decretul Regal nr.311 din 28 ianuarie 1909⁹, mai ales prin munca stăruitoare a lui Nicolae Romanescu și Constantin Ciocazan, primari ai Craiovei în această perioadă. Nicolae Romanescu vizita adeseori fundația și dădea indicații verbale asupra modului de prezentare a viitoarei instituții publice.

Paralel se urmărea îmbogățirea prin achiziții sau donații a fondului de obiecte al muzeului. Cu 3.500 lei se achiziționează 743 de monede ale defunctului colonel G. Demetriad punându-se bazele

"unei secțiuni numismatice în muzeul fundației"¹⁰. Numismatul craiovean Luigi Paulon, cunoscut colecționar, făcuse catalogarea și estimarea monedelor¹¹. Se iau măsuri de conservare a pieselor care sunt ferite de lumina directă a soarelui cu ajutorul transperanțelor căptușite cu pânză verde. După această operație directorul Theodor Popescu (de la 1 ianuarie 1908) urma să înceapă desfacerea obiectelor¹².

Ideea deschiderii primului muzeu public entuziasmează intelectualitatea craioveană. Pictorii Eustațiu Stoenescu, Ion Stăncescu, Grigore Untu selectează tablourile cele mai valoroase fiind amenajate cele două saloane destinate Pinacotecii și Muzeului¹³. La 21 septembrie 1908, în prezența ministrului instrucțiunii publice - Spiru Haret, biblioteca, pinacoteca și muzeul au fost inaugurate.¹⁴

O scurtă privire asupra felului cum arăta muzeul în această perioadă ne introduce în atmosfera epocii. Antreul de jos întâmpina vizitatorul cu două pisanii, două sfeșnice de lemn ale Mănăstirii Jitianu, un dulap de la Gheorghe Chițu, fost primar al Craiovei și ministru, cu două chilimuri, numeroase fotografii și reproduceri. Sala nr. 1 din dreapta era dedicată bibliotecii unde pe lângă cărți, se găseau portretele lui Ion Maiorescu, Titu Maiorescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Nicolae Iorga, Bogdan Petriceicu Hașdeu, precum și actele de studii ale lui Alexandru Aman. Sala nr. 2 din stânga cuprindea biblioteca de rezervă, precum și busturile lui Theodor Aman și Ion Anestin, portretele lui Constantin Lazaro (întemeietorul Institutului Lazaro-Qtetelișanu), Tudor Vladimirescu, Gheorghe Magheru și alții. Într-un dulap se aflau monedele neexpuse, notițele Cornetti, pistoale vechi, cărți vechi, într-altul albume de fotografii, pergamente și altele. Scara care urca în sus era împodobită cu 15 luerări în peniță semnate de Theodor Aman, o coroană de la monumentul independenței din Craiova depusă de Peneș Curcanul cu prilejul inaugurării acestuia în iunie 1911, două costume oltenești pe manechine, o scrisoare a lui Tudor Vladimirescu, obiecte de artă brâncovenească (uși împărătești, icoane), precum și un dulap ce conținea placa de cupru pentru aqua-forte având gravate numele soților Alexandru și Arestia Aman lucrată de Theodor Aman, farfuriile de Sevres din 1844 cumpărate de Alexandru Aman de la castelul Tuilerie în februarie 1848, două cutii pentru medalii și 8 decorații ale fraților Aman, printre care ordinul Medgidia dat de turci lui Theodor Aman pentru tabloul "Batălia de la Oltenița", Steaua României, Coroana României, Crucea Trecerea Dunării și altele date lui Alexandru Aman pentru contribuția sa la războiul de independență, o hartă a Principatelor Unite, jurnale vechi și altele. Sala dedicată muzeului propriu-zis avea un oratoriu cu icoane, măsuta cu trepied cu portretul lui Theodor Aman, trei statuete, bustul lui Theodor Aman de Karl Stork, găteală de cap, bijuteriile soților Aman, bibelouri etc. Se afla și un dulap, donația Elefterie Cornetti, cu vase mici, cofetieră, insignă cu tricolorul 1848, pistoale, nasturi de argint. Steagul Doljului din 1864 și steagul Craiovei tronau în expunere. În total erau expuse cca. 1000 de piese¹⁵.

Caracterul memorialistic al muzeului rezultă din analiza exponatelor, dar se remarcă și particularitățile ce vor defini Muzeul regional al Olteniei.

Un suflu deosebit în activitatea muzeului îl aduce numirea profesorului de istorie Ștefan Ciuceanu la 1 februarie 1911 ca director al fundației. Ștefan Ciuceanu ocupă un loc de frunte în cadrul secțiunii Craiova a Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor. El participă la marile serbări ale ligii din 29-31 august 1911 la București, după ce se deplasase la Sibiu, unde sub pretextul achiziționării unor reproduceri după opere de artă universală, ia legătura cu fruntașii ardeleni ai mișcării pentru unitate națională¹⁶. În acest spirit Ștefan Ciuceanu a luptat cu perseverență și competență profesională pentru realizarea unui muzeu regional. El sublinia necesitatea realizării unui muzeu "sortit să adăpostească tot ce a mai rămas din trecutul istoric al Olteniei până în prezent".

Într-un memoriu detaliat adresat ministrului instrucțiunii publice se solicita aprobarea transferului de la Liceul Carol I Craiova a steagului județului Dolj din 1864, piesă importantă în oglindirea în muzeu a ideii de unitate națională¹⁷. Aceeași idee îl călăuzește când obține după repetate demersuri prin donație de la Maria Socolescu din Craiova fotografia lui Dimitrie Bolintineanu, "Cîntecul Unirii" de Constantin Ștefanide (1862) și un Apel al Comitetului Central de elecție din București 02 august 1848¹⁸ "Fundațiune noastră învingînd foarte multe piedici materiale și inerția inițiativei particulare, e în plină dezvoltare și-și îndeplinește cu prisosință frumoasa venire"¹⁹ arăta Ștefan Ciuceanu. Cercetările

sale de teren se îndreaptă și asupra elementului dac autohton. În urma unei deplasări a directorului Muzeul Aman intră în posesia tezaurului monetar de la Dobrești-Roaba (281 piese, tezaur apreciat și de cabinetul numismatic al Academiei Române și care a dat numele unui tip monetar)²⁰. Periegezele repetate la Reșca (Romula-Malva), Caracal, Tîrgu-Jiu, Ișalnita, și alte localități din Oltenia duc la procurarea a nenumărate vase de ceramică daco-romană, cărămizi romane, inscripții și alte obiecte de interes istoric²¹. Preocupările lui Ștefan Ciuceanu se îndreaptă și spre moneda veche romanească, ilustrație elocventă a independenței Țărilor Române. El depune multă pasiune pentru obținerea fondurilor necesare achiziționării colecției C.Alexandrescu, subdirectorul Monitorului Oficial din București, colecție foarte apreciată în lumea științifică. "Un muzeu regional oltenesc ca al nostru nu se poate dispensa tocmai de o colecție de monede naționale" afirma Ștefan Ciuceanu²². Ștefan Ciuceanu se deplasează în Craiova și împrejurimi la diferite monumente istorice unde în calitate de director al Muzeului Regional Aman intervine cu autoritate pentru salvarea unor mari valori ale patrimoniului cultural-național, care, uneori, intră în colecțiile muzeului (este cazul colecției de artă veche romanească de la Mănăstirea Jitianu) și de la o serie de biserici-monumente istorice din Craiova²³. Ștefan Ciuceanu desfășoară o intensă activitate de fotografiere a monumentelor istorice și de arhitectură în vederea menținerii lor in situ. În această acțiune de păstrare și ocrotire a monumentelor atrage și elevii școlilor craiovene (elevul Nicolae Dumitrescu de la Liceul Carol I face fotografii în interesul fundației)²⁴. Directorul fundației face numeroase rapoarte către Comisia Monumentelor Istorice pentru a împiedica dărâmarea monumentelor (biserica veche Madona Dudu din Craiova, ruinele Casei Băniei și ale Hanului Hurez și altele)²⁵.

"Directorul de muzeu conștient, afirmă Ștefan Ciuceanu, e imperios obligat să întreprindă neconținut explorațiuni în regiune care îl privește, să cerceteze toate monumentele care se mai păstrează (biserici, mănăstiri, ruine de cetăți, etc) să le studieze, să le fotografieze, să tindă spre noi descoperiri să ridice când e posibil pietrele cu inscripții sau să le copieze cel puțin inscripția, să urmărească toate manifestările artistice din partea locului, să cumpere ceea ce i se pare nimerit în scopul muzeului, când se ivește ocaziunea favorabilă și când nu se poate obține prin donațiune, să contribuie la formarea unui curent favorabil instituției ce conduce punându-se în legătură cu majoritatea învățătorilor cel puțin din județul nostru, să stârnească un spirit prielnic donațiunilor etc."²⁶ De numele muzeului Aman se leagă, și încercarea de constituire în 1912 a unei societăți istorice al cărei program de lucru să fie axat în principal pe coordonatele luptei poporului nostru pentru independența și unitatea națională, pe înțelegerea de către publicul larg a mesajului patriotic al trecutului nostru²⁷. Scormonind podul casei fundației Ștefan Ciuceanu găsește patru pachete mari cu acte vechi care cuprindeau corespondența serdarului Dimitrie Aman. Conștient de importanța acestora - majoritatea documentelor oglindind legăturile economice și politice dintre Oltenia și Transilvania, Ștefan Ciuceanu apelează la "sentimentele atât de binevoitoare ale lui Nicolae Iorga care cu ocazia vizitei făcute Muzeului Aman promisese că va cerceta, studia și chiar da publicității orice acte vechi ale Casei Aman sau de aiurea"²⁸. Nicolae Iorga într-un timp extrem de scurt publică această corespondență în volumul XXV al valoroasei ediții a Studiilor și documentelor privind istoria românilor. În schimb fundația achită 1200 de exemplare, din care prin eforturi susținute distribuie o mare parte²⁹. Grija lui Ștefan Ciuceanu se manifestă și pentru constituirea fondului de obiecte și documente contemporane. Astfel în numele fundației achiziționează o colecție de medalii de la librăria Alkalay din București³⁰ și convinge pe medicul Ioachim Drăgescu, prieten și colaborator în cadrul Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor, fost medic primar al județului Dolj, să doneze fundației un album cu fotografii reprezentând piețele, halele, frigorigerele și abatorul Craiovei, un album al serviciului sanitar al județului Dolj și alte două volume care continuă aceasta și care se constituie într-un studiu sociologico-istoric de mare valoare.³¹ Paralel Ștefan Ciuceanu este inițiatorul unui muzeu etnografic "care să oglindească viața locuitorilor din cele cinci județe oltene", în dorința ca așezământul acesta să prezinte un început de caracter etnografic-oltenesc, fundația achiziționează obiecte cu caracter etnografic din județul Romanați.³² În același scop Ștefan Ciuceanu arată necesitatea înlocuirii postului de custode cu cel de inginer arhitect desenator care să însoțească specialiștii în cercetările etnografice și arheologice ce urmează a fi

întreprinse în Oltenia "să ridice planuri, să reproducă prin desen unele porturi și cusături naționale ce nu se pot cumpăra, să fotografieze tot ceea ce reprezintă un interes artistic sau istoric". Un exemplu de urmat îl constituie albumul de cusături editat la Sibiu de etnograful transilvănean Comșa.³³ "Muzeul Aman, conchidea el, trebuie să aibă ca ideal a se transforma, a se specializa mai mult în muzeu provincial etnografic, arheologie și istoric. Menirea acestei secțiuni a așezământului Aman ar fi deci să întreprindă cercetarea și cunoașterea cât mai deplină și uneori cu jertfe a trecutului istoric al Olteniei, după monumentele și resturile ce s-au păstrat și care se vor mai descoperi, să colecționeze tot ce se referă la acest trecut, să studieze viața și moravurile, portul populației din aceste părți oltenesti și curat românești, arta populară în special cea casnică, adică în total cultura ei actuală. Numai astfel muzeul nostru va avea o viață proprie și o dezvoltare sigură căutându-și singur cărări noi, neexplorate pe deplin de alte așezăminte similare sau de erudiți specialiști. Numai printr-o atare specializare Muzeul Aman ar putea să-și păstreze un caracter de originalitate, de individualitate cheazășia unei colecțiuni din ce în ce mai bogate, demnă de păstrat și de admirat și a unui viitor strălucit."³⁴ Ștefan Ciuceanu se ocupă și de asigurarea unui iluminat modern în sălile de expoziție. Din nenumăratele sale adrese către Primăria Craiovei se desprinde înțelegerea necesității punerii în valoare printr-o lumină uniformă și suficient de puternică a obiectelor expuse. Asigurarea unui circuit logic în muzeu este o altă coordonată a preocupărilor sale; astfel comandă la firma Carniol și Fiul din București 62 de plăci de orientare.³⁵ De asemenea se îngrijește de asigurarea unui ghidaj documentat pentru grupurile de vizitatori, elevi în special, grija sa se extinde și pentru vizitatorii străini. Astfel Constantin Economu este numit translator onorific al muzeului.³⁶ Securitatea obiectelor este asigurată printr-o supraveghere atentă, iar împotriva unor eventuale spargerii cărora le-ar putea cădea victimă se cere înlocuirea ușilor de la intrare cu una de stejar, asigurarea închiderii perfectă a tuturor acceselor și instalarea unui sistem de pază eficient.³⁷ Activitatea de inventariere și catalogare a pieselor din muzeu este o altă coordonată a preocupărilor lui Ștefan Ciuceanu. În acest sens stă înscrisa în planul său de activitate a tipăririi unui catalog sistematic și accesibil unui public larg până la 30 mai 1912.³⁸

În 1914 începuse primul război mondial și cu toate că România se declarase țară neutră, existau numeroși români adevărați care doreau constituirea unui muzeu regional, fapt ce se realizează la 1 aprilie 1915 în subsolul Palatului Prefecturii din Craiova, primul director fiind tot Ștefan Ciuceanu. Paralel își continuă existența și Muzeul Aman. Intrarea României în război și apoi ocuparea Craiovei la 8 noiembrie 1916 de trupele germane aduce prejudicii fundației. Directorul Theodor Popescu pentru a salva patrimoniul de jaful german ia din muzeu colecția numismatică și obiectele de aur, care spre sfârșitul războiului vor fi depuse la Filiala din Craiova a Băncii Naționale.³⁹ Deoarece directorul Theodor Popescu și bibliotecarul șef Defleury se refugiaseră în Moldova în perioada octombrie 1916 începutul lui 1918 postul de director este vacant. În iulie 1918 este numit director fostul bibliotecar Ion Mongescu, care duce o politică contrară intereselor instituției "pereclitând bogățiile naționale dovedind în modul acesta îndeajuns lipsă de aptitudine pentru frumoasa însărcinare"⁴⁰. Acesta dorea chiar asocierea muzeului Aman la Muzeul de antropologie, etnografie, și istorie din Berlin. Ion Mongescu însoțește pe consilierul aulic, profesorul Carl Suchardt, directorul muzeului din Berlin și prof. Rubenson în săpăturile pe care aceștia le fac la Sălcuța și Plopșor, două importante așezări neolitice care le începuseră în vara anului 1916 Ion Andrieșescu, directorul Institutului de Arheologie și Ștefan Ciuceanu. Cei doi savanți germani au luat rezultatul săpăturilor din vara anului 1916 și le-au transportat în 20 de lăzi la Berlin. Ștefan Ciuceanu nu poate tolera această situație și "protestează energic contra abuzului de putere săvârșit de savanții străini"⁴¹. Comandatura locală germană intențază lui Ștefan Ciuceanu "proces de insultă aduse armatei și autorităților germane"⁴². La 1 noiembrie 1918 Ștefan Ciuceanu revine director al fundației până la 15 februarie 1919. El reorganizează activitatea fundației întreruptă de război, face calculul pierderilor suferite datorită jafului ocupanților, solicită energic plata diferenței salariilor funcționarilor instituției mult diminuate în timpul războiului⁴³. Muzeul Aman rămâne în continuare în centrul vieții culturale citadine. Cu sprijinul lui C. D. Fortunescu încă din 1915 se înființează Universitatea liberă "Prietenii științei", care-și ținea cursurile de trei ori pe săptămână, marțea, joia și sâmbăta de la orele

18:30 în sala muzeului.⁴⁴ Dintre conferințe cităm ciclul de expunere al profesorului G. Mil Demetrescu "Din trecutul Craiovei", "Istoria civilizației" de prof. A. Vasulescu. Expunerile documentate erau în majoritate exemplificate pe obiectele de muzeu sau cu ajutorul diapozitivelor (spre exemplu scene de lupte din istoria neamului, monumente istorice, valori ale culturii universale și altele). Auditoriul era format din oameni de cele mai diverse categorii sociale și în special tineretul școlar.

În această perioadă când funcționa Muzeul Regional al Olteniei ce pune în discuție însăși existența Muzeului Aman. De aceea primăria Craiovei delega pe Ștefan Ciuceanu, directorul Muzeului Olteniei, pentru a cerceta toate obiectele cu caracter istoric sau etnografic.⁴⁵ Primarul orașului, I. B. Georgescu, care făcuse o vizită în muzeu, cere modificarea expunerii în sălile deschise publicului. El solicită ca "antichitățile și obiectele preistorice" să fie "rânduite pe epoci și purtând inscripțiuni deslușitoare". "În sala de mijloc s-ar așeza puținele lucruri privitoare la trecutul nostru românesc, precum și stampe, documente, monezi, mulaje, obiecte aparținând cultului, ceramică și produse ale artei populare care cu timpul ar forma un adevărat muzeu etnografic. Obiectele fără valoare artistică sau istorică vor fi excluse din muzeu, indiferent de numele donatorului lor"⁴⁶. Pe baza acestor indicații subdirectorul fundației, Mihail Gelep, întocmește noul proiect care este înaintat spre aprobare la 13 iunie 1921 și apoi este aprobat de primăria orașului. Astfel sala nr. 1 va fi rezervată exclusiv pinacotecii iar sala nr. 2 din dreapta se va împărți printr-un paravan în două părți: una rezervată obiectelor casei Aman, iar restul se va transforma în pinacotecă. Fotografiile din vitrine vor trece în album iar actele vechi și cărțile vechi se vor cataloga și repartiza la bibliotecă. Pentru numismatică se vor mai păstra doar două vitrine.⁴⁷

În perioada interbelică se dezvoltă legăturile culturale cu românii bănățeni din Lugoj, Caransebeș etc. Astfel în zilele înfrățirii (1-2 iulie 1922) delegații bănățeni vizitează fundația Aman⁴⁸. În anul 1934 când are loc congresul de numismatică și arheologie de la Craiova se organizează o mare expoziție numismatică în care sunt catalogate și evidențiate monedele antice medievale și moderne ale colecției Aman. Anul 1936 aduce pentru Craiova constituirea unei noi fundații culturale "Fundația Jean Mihail". Clădirea minunată de pe strada Unirii urma a fi destinată unui adevărat Muzeu al Olteniei Societatea "Prietenii Științei", numeroase personalități militează pentru transferul pinacotecii în această clădire alături de colecția Jean Mihail care să se transforme într-un adevărat muzeu regional de artă⁴⁹. Începutul războiului nu a mai permis realizarea acestui deziderat. În anul 1950 se produce naționalizarea fundației Aman, colecțiile de istorie și artă fiind transferate Muzeului Olteniei, iar sediul său rămâne destinat numai bibliotecii. Din anul 1953 cea mai mare parte a colecției pinacotecii Aman este transferată la Muzeul de Artă nou înființat.

NOTE

¹ Muzeul Olteniei, Fond Aman, nr. 78, f. 1.

² Rev. Arhivele Olteniei, VIII, 1929, nr. 41-42, p. 162.

³ Muzeul Olteniei, Inv. I/12689-Scrisoarea lui Theodor Aman către Aristia Aman din 8 Decembrie 1885.

⁴ Arhivele Olteniei, VIII, 1929, nr. 41-42, p. 164.

⁵ Nicolae Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. VIII, partea III, Buc., 1904, p. 165.

⁶ Dosar din 1905 al Fundației Aman, f. 43.

⁷ *Ibidem*, f. 266.

⁸ *Ibidem*, dosarul din 1918, document din 7/20 decembrie 1918.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Adresa nr. 12 din 19 februarie 1908. Dos. nr. 1/1908, Primăria urbei Craiova.

¹¹ Adresa nr. 16 din martie 1908. Dos. 1/1908, Primăria urbei Craiova.

¹² Adresa nr. 13 din 21 februarie 1908.

¹³ Adresa nr. 32 din 12 iulie 1908.

¹⁴ Vezi registrul de obiecte al fundației Aman din Craiova.

¹⁵ Dosar I/1911, f. 185-193.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*, f. 553.

- ¹⁸ *Ibidem*, f. 435.
- ¹⁹ *Ibidem*, f. 603.
- ²⁰ *Ibidem*, f. 607.
- ²¹ *Ibidem*, f. 645.
- ²² Condica de expediții pe anul 1914 la 20 ianuar ie.
- ²³ Dosa. 2/1912, poziția 262.
- ²⁴ Condiția de expediție pe anul 1913-1914, 22 august 1913-20 sept. 1913.
- ²⁵ Dosar 1/1911, f. 729.
- ²⁶ Dosar 1/1911, f. 729.
- ²⁷ Condica de expedițiune a fundației Aman pe anul 1913-1914, din 8 ianuarie 1913. Raport către primarul orașului Craiova.
- ²⁸ Dos. 1/1911, f. 581 și 695.
- ²⁹ Condica de expedițiune a fundației Aman pe anul 1913-1914, 25 februarie 1914.
- ³⁰ Dosar 1/1911, f. 557.
- ³¹ Dosar 1/1911, f. 515.
- ³² *Ibidem*, f. 883.
- ³³ *Ibidem*, f. 897.
- ³⁴ Condica de expedițiune pe anul 1913-1914, 4 iunie 1913; dosar 1/1911, f. 911.
- ³⁵ *Ibidem*, 5 oct. 1913-Raport către primărie.
- ³⁶ Dosar 1/1911, f. 889.
- ³⁷ *Ibidem*, f. 877 și 921.
- ³⁸ Registrul de ieșiri 1919, f. 29.
- ³⁹ Dosar 1/1918, adresa către primărie, nr. 8254 din 21 oct. 1918.
- ⁴⁰ Registrul de ieșiri pe 1918, nr. 175 din sept. 1918, f. 21.
- ⁴¹ Dosar 211/1919, f. 2.
- ⁴² Registrul fundației din 1918, f. 22, nr. 187 din 9 oct.; dosar 179/1920, f. 1.
- ⁴³ Registrul ieșire, 1918, f. 30 raportul nr. 223 din 23 dec. 1918 către primărie.
- ⁴⁴ Muzeul Olteniei, fond Prietenii Științei, Registrul de procese-verbale, f. 2.
- ⁴⁵ *Ibidem*, dosar 1915-1924, f. 54 din 24 sept. 1921.
- ⁴⁶ Registrul de diverse adrese și stat de salarii al fundației Aman, f. 21 din 27 mai 1921.
- ⁴⁷ Dosar 1921, Corespondență fond Aman.
- ⁴⁸ Revista Arhivele Olteniei, I, 1922, p. 197.
- ⁴⁹ Revista Arhivele Olteniei, XXI, p. 430-432.